

10. јун 2021. године

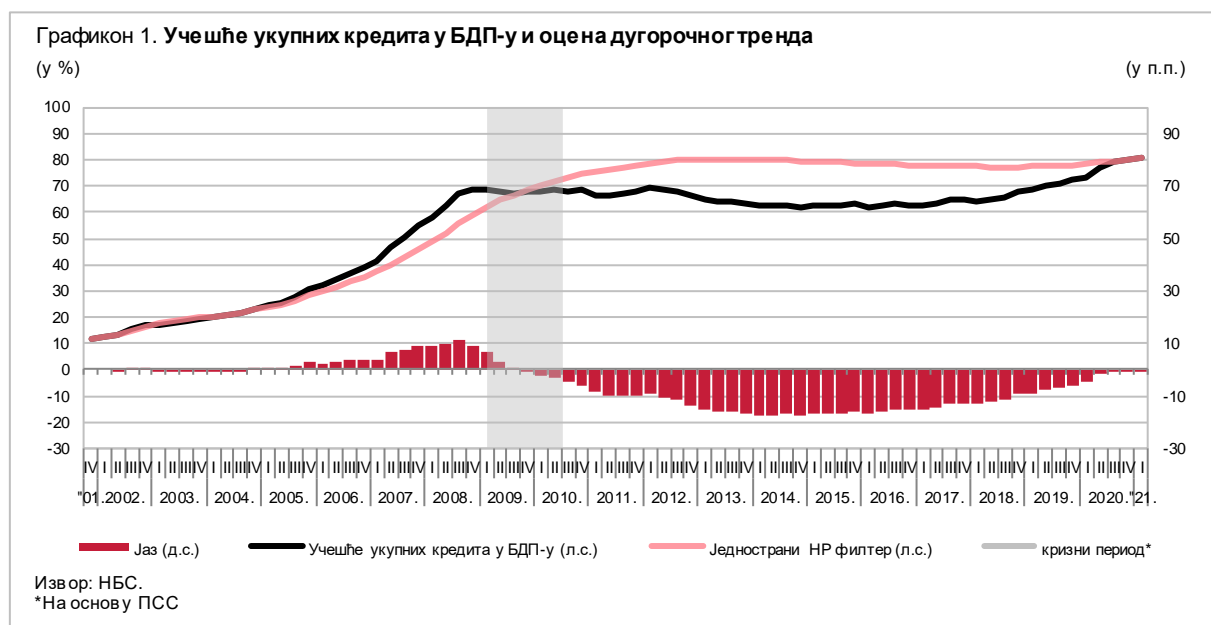
ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020 и 59/2021), у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 10. јуна 2021. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију задржи у висини од 0% имајући у виду да се оцењено учешће реалне кредитне активности у реалном БДП-у налази благо испод свог дугорочног тренда, као и присутан наставак глобалне неизвесности изазване ширењем вируса корона.

Контрациклични заштитни слој капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе контрацикличног заштитног слоја капитала. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на бази кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а, представља одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1. приказано је учешће кредитне активности недржавном сектору у БДП-у¹, дугорочни тренд и оцењено одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године одступање учешћа кредита у БДП-у ушло је у зону негативних вредности. Према подацима за март 2021. године, учешће реалне кредитне активности у реалном БДП-у налази се благо испод свог дугорочног тренда (вредност јаза износи -0,3 п.п.), док је учешће укупних кредита у БДП-у износило 80,5%. Присутан раст кредитне активности од 2014. године утицао је да се и у Т1 2021. учешће укупних кредита у БДП-у приближи свом дугорочном тренду. Промена јаза у односу на крај 2014. износи 17,2 п.п., док промена јаза на међугодишњем нивоу износи 4,6 п.п. Имајући у виду да се јаз налази благо испод свог дугорочног тренда, као и присутан наставак глобалне неизвесности изазване ширењем вируса

корона, утврђивање стопе ССуВ изнад 0%, у овом тренутку, могло би да утиче на потенцијални будући раст кредитне активности.

Народна банка Србије је у претходном периоду усвојила низ мера као одговор на кризу изазвану пандемијом којима су подстакнуте банке да дужницима понуде рефинансирање кредита продужењем рока доспећа кредита на додатне две године, као и два мораторијума који су били омогућени корисницима банкарских кредита и лизинга. Између осталог, у децембру 2020. донета је одлука о додатним олакшицама која прописује обавезу банкама и даваоцима финансијског лизинга да дужнику, који

¹ Републички завод за статистику је ревидирао серију података БДП-а почев од 2005. и за потребе обрачуна дефлатора реалног БДП-а за референтну годину користи 2015. годину.

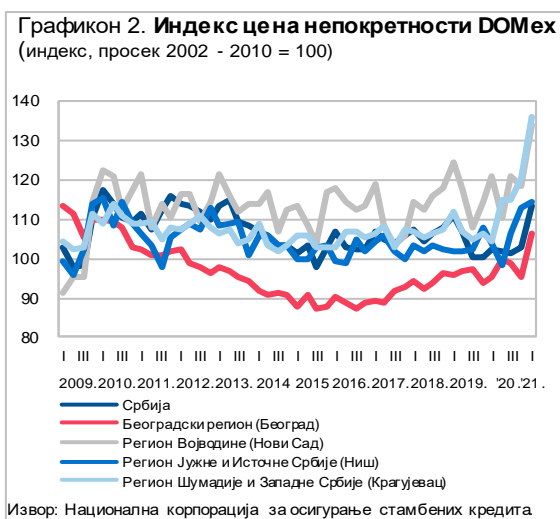
услед околности изазваних пандемијом није у могућности да измирује своје обавезе према банци, односно може имати тешкоће у измиривању тих обавеза, на његов захтев, одобри олакшицу у отплати обавеза. Правовременим и адекватним мерама Народне банке Србије, омогућено је да домаћи финансијски сектор добије додатну динарску и девизну ликвидност како би несметано могао да настави кредитирање домаће привреде и грађана.

Резултати априлске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су банке у Т1, први пут од почетка пандемије вируса корона, ублажиле стандарде по којима су одобравале кредите привреди. Ублажавање се у нешто већој мери односило на динарске кредите у односу на девизно индексиране, као и на мала и средња предузећа у односу на велика, што је делом ефекат и ублажавања монетарне политике Народне банке Србије и одобравања кредита у оквиру гарантне шеме. Након ублажавања у претходном тромесечју, кредитни стандарди становништву су, укупно посматрано, у Т1 остали непромењени.

Ради одређивања стопе контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у БДП-у од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и на кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Према подацима Републичког геодетског завода (РГЗ), просечна цена стана у староградњи за подручје Републике Србије у 2020. години износила је 1.000 евра по m^2 , а у новоградњи 1.335 евра по m^2 . Према

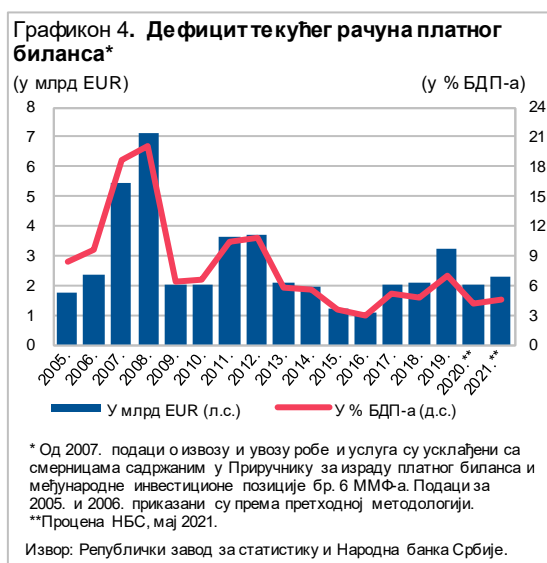

подацима НКОСК-а просечна процењена вредност стамбених непокретности по m^2 за Републику Србију у Т4 2020. износила је 866 EUR. Током првог тромесечја 2021. године забележен је раст укупног броја издатих дозвола новоградње од 27,1% у односу на исто тромесечје претходне године. Просечан *LTV* лимит новоодобрених стамбених кредита налази се благо изнад регулаторног максимума од 80%² и у првом тромесечју 2021. године забележена је вредност овог показатеља од 80,65%.³

На основу резултата априлске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака тражња становништва за кредитима повећана је током Т1 нарочито ка девизно индексираним стамбеним кредитима. Куповина непокретности била је један од водећих фактора раста тражње становништва за кредитима.

Показатељи спољне неравнотеже

Упркос погоршању епидемиолошке ситуације и продужењу рестриктивних здравствених мера код нас и у свету у Т1 прилив СДИ у Србију износио је 959,7 млн евра, што је за 18,7% више него у истом

² Одлуком о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 34/2011 и 114/2017), кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности може бити одобрен физичком лицу под условом да износ кредита није већи од 80% вредности те непокретности. Изузетно банка може физичком лицу одобрити стамбени кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности под условом да је обезбедила да износ тог кредита није већи од 90% вредности те непокретности према процени овлашћеног процењивача, умањене за износ других потраживања обезбеђених заложним правом вишег реда првенства на истој непокретности, ако се тај кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица. Одлуком о допунама Одлуке о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 84/2020), омогућено је издвајање мањег учешћа потребног за одобравање стамбених кредита купцима прве стамбене непокретности. У складу са овим прописом, за куповину прве стамбене непокретности, банка може физичком лицу одобрити стамбени кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности под условом да је обезбедила да износ тог кредита није већи од 90% вредности те непокретности.

³ Према подацима Националне корпорације за осигурање стамбених кредита за новоодобрене кредите осигуране код те корпорације.

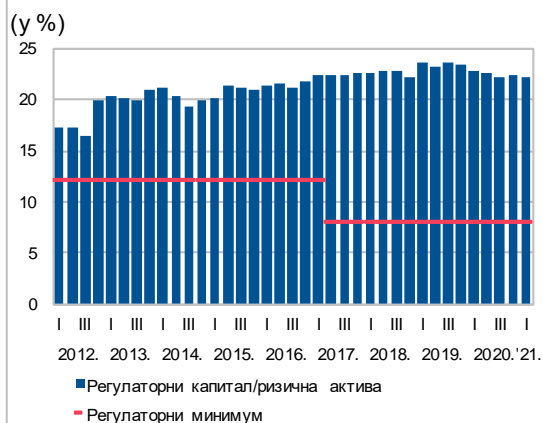
периоду 2020. Посматрано по делатностима, улагања су углавном била усмерена у разменљиве секторе. Бржи опоравак извоза од увоза допринео је томе да у првом тромесечју, први пут на тромесечном нивоу, буде забележен суфицит текућег рачуна платног биланса од 159 млн евра.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је и са ширењем пандемије остао адекватно капитализован и високо ликвидан уз очекивања да ће се тако задржати у наредном периоду.

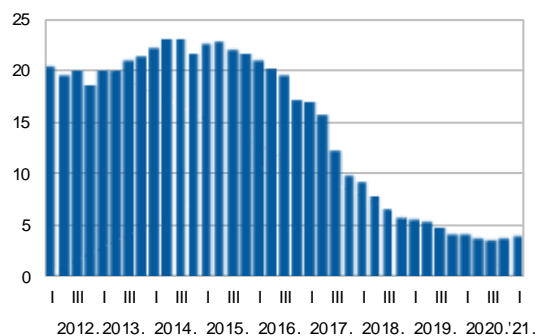
На крају Т1 2021. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора је износио 22,3%, што је знатно изнад регулаторног минимума.⁴

Графикон 6. Показатељ адекватности капитала

Извор: Народна банка Србије.

Графикон 7. Проблематични кредити (учешће у укупним бруто кредитима, у %)

Извор: Народна банка Србије.

Количник одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) је на крају Т1 2021. године забележио вредност од 0,81. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у највећој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора је значајно смањено и има евидентан опадајући тренд захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита која је донета 2015. године, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије. Учешће проблематичних кредита износило је 3,9% на крају Т1 2021. године, што је за 0,2 п.п. мање у односу на Т1 2020.

⁴ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%).

године, односно за 18,4 п.п. мање у односу на август 2015. године када је усвојена поменута Стратегија.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се идентификују периоди повишеног стреса и ниво системског

ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

Након раста нивоа системског стреса, који је био најизраженији у току априла и маја 2020. године услед ширења пандемије, ПСС је снижен и бележи стабилну системску компоненту у току првог тромесечја 2021. године.

На крају првог тромесечја 2021. године ПСС је смањен у односу на крај 2020. године. На смањење ПСС-а највише је допринело смањење системске компоненте ризика, као и кретања на тржишту капитала, девизном тржишту, као и у међународном окружењу.

Током Т1 2021. просечна премија ризика Србије за дуг у еврима (EURO EMBIG) је износила 148 б.п. (у Т4 2020. 180 б.п.). На крају првог тромесечја 2021. EURO EMBIG за Србију је износио 163 б.п. и био је нижи

у односу на вредности премије ризика већине земаља у региону (Црна Гора 374 б.п., Албанија 249 б.п., Румунија и Северна Македонија 204 б.п., Мађарска 89 б.п. и Хрватска 86 б.п., Бугарска 69 б.п.).

Банкарски сектор је адекватно капитализован и високо ликвидан уз очекивања да ће се тако задржати и у наредном периоду. На крају Т1 2021. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора је износио 22,3%, што је знатно изнад регулаторног минимума. Резултати макропруденцијалних стрес-тестова, за децембар 2020. године, потврђују стабилност банкарског сектора, будући да и по најгорем сценарију показатељ адекватности капитала бележи вредности које су значајно веће од регулаторног минимума.

Упркос глобалним условима које је обележила пандемија вируса Covid-19, у марту 2021. рејтинг агенција *Moody's* повећала је кредитни рејтинг Србије с Ба3 на Ба2. Као главне разлоге за повећање кредитног рејтинга Србије рејтинг агенција је навела ниску и стабилну инфлацију, релативну стабилност девизног курса, смањену спољну неравнотежу и пуну покривеност дефицита текућег рачуна приливима од страних директних инвестиција. Поред тога, истиче се и адекватан ниво девизних резерви Србије, повећана економска диверсификација и смањени фискални ризици. Агенција *Moody's* је, уз повећани кредитни рејтинг Србије, установила и стабилне изгледе за његово даље повећање. Такође, у марту 2021. агенција *Fitch Ratings* је задржала кредитни рејтинг Србије за дугорочно задуживање у домаћој и страниј валути на нивоу од ББ+, уз стабилне изгледе за његово даље повећање, истичући стабилну макроекономску политику, очувану инфлацију и отпорност екомоније на шокове.